

FƏNN SİLLABUSU

İxtisas: 6003012-Muzey, arxiv işi və abidələrin qorunması

Fakültə: Tarix coğrafiya və incəsənət

Kafedra: Tarix və onun tədrisi metodikası

I Fənn haqqında məlumat

Fənnin adı: S/F Numizmatika. (Fənn proqramı ARTN 22.06.2009-cu il tarixli 748 nömrəli əmri ilə təsdiq olunmuşdur)

Kodu: LPFS-B11

Tədris ili: III (2026-2027)

Semestr: V

Tədris yükü: Cəmi 60 saat. Auditoriya saati: 20 saat (mühazirə 10 saat, seminar 10 saat)

Təhsilalma forması: Qiyabi

Tədris dili: Azərbaycan dili

AKTS üzrə kredit sayı: 6 kredit

II Müəllim haqqında məlumat:

Soyadı, adı, ata adı, elmi dərəcəsi və elmi adı : dos.Cəfərov Mayis Vəliməmməd oğlu
seminar müəllimi: m.Ismayılova Azad Qasım oğlu

Kafedranın ünvanı: Lənkəran ş., Ə.Məmmədov küçəsi, 22

Məsləhət günləri və saati: III günlər saat: 11.00-12.00, 14.00-15.00

E-mail ünvanı: mayis1968@mail.ru

III Təvsiyə olunan dərsliklər, dərs vəsaiti və metodik vəsaitlər:

1. Milli Azərbaycan Tarixi Muzeyinin inciləri. Baş redaktor: N.Vəlixanlı. Bakı: CBS Polygraphic Production, 2010, 256 s.
2. Pirquliyeva Q.Ə. Numizmatikanın əsasları. Red.: t.ə.d., prof. M.Ə.Seyfəddini. Bakı: Nefta-Press, 2009, 63 s.
3. Rəcəbli Ə.M. Azərbaycan sikkələri (Azərbaycan, rus və ingilis dillərində, kitab-albom). Bakı: Xalq Bank, 2012, 357 s.
4. Rəcəbli Ə.M. Sikkə və dövlətçilik. Red.: akademik Nailə Vəlixanlı. Bakı: Ziya, 2017, 260 s.
5. Rəcəbli Ə.M. Монетное дело азербайджанского государства Сефевидов. Bakı: Ziya, 2014, 231 s.
6. Rəcəbli Ə.M. Şirvanşahlar dövlətində sikkə zərbi (Azərbaycan, rus və ingilis dillərində) kitab-albom. Bakı: Elm və təhsil, 2015, 240 s.
7. Rəcəbli Ə.M. Qafqaz pulları (Azərbaycan, rus, ingilis dillərində) kitab-albom. Bakı: Elm, 2016, 337 s.
8. Фенглер Х., Словарь нумизмата. (Пер. с нем. Х. Фенглер, Г. Гирой, В. Унгер) М.: Радио и связь, 1993, 408 с.
9. Oğuz Tekin. Antik numizmatika və Anadolu. İstanbul, Arxeoloji və sanat yayanları, 1992, s.173.
10. Duygu Özlem Yalçın. Roma eyalet sikkeleri ve Roma döneminde ekonomisindeki yeri. Ankara, 2008, s.144.
11. Zeliha Demirel Gökalp. Yalvaç müzesi Bizans sikkeleri. Ankara, 2009, s.215.

IV Prerekvizit fənlər: Fənnin tədrisi üçün öncədən başqa bir fənnin tədrisinə zərurət yoxdur.

V Korekvizit fənlər: Fənnin tədrisi ilə eyni zamanda başqa fənnin tədrisinə ehtiyac yoxdur.

VI Fənnin təsviri və məqsədi: Numizmatika elmi sikkələr, onların zərb tarixi, istifadə edilmə müddəti, nominal və həqiqi dəyərlərini öyrənir. Numizmatika tarixin araşdırılmasında yardımçı vasitə rolunu oynayan və qədim metal pulları, həmçinin medal və nişanları öyrənən sahədir. Akademik nəşrlərdən öyrənmək, eyni zamanda ayrı-ayrı mövzulara aid monoqrafiyalar və yeni

elmi araşdırmalara əsaslanaraq tarixi dövr, hadisə, proses və təzahürlərin öyrənilməsində numizmatik biliklərin rolunu qiymətləndirir.

VII Davamiyyətə verilən tələblər: Fənn üzrə semestr ərzində buraxılmış auditoriya saatlarının ümumi sayı Elmi Şurasının 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq davamiyyət meyarları nəzərə alınmaqla müəyyən olunmuş həddən yuxarı olduğu halda tələbə həmin fəndən imtahana buraxılmır, onun həmin fənn üzrə akademik borcu qalır.

VIII Qiymətləndirmə Fənn üzrə tələbələrin biliyi 100 ballıq sistemlə qiymətləndirilir. Yəni tələbənin fənn üzrə toplaya biləcəyi balın maksimum miqdarı 100-ə bərabərdir. Bu balın yarısı (50 balı) tələbənin semestr müddətində fəaliyyətinin nəticəsinə (cari qiymətləndirmə), digər yarısı isə (digər 50 balı) imtahanın nəticəsinə (aralıq qiymətləndirmə) görə verilir. Fənn üzrə cari qiymətləndirmənin nəticəsinə görə verilən maksimum 50 bala aşağıdakılar daxildir:

-20 bal - seminar dərslərində fəaliyyətinə görə;

-30 bal - kollokviumların nəticələrinə görə.

Qiymətləndirmə zamanı LDU-nun Elmi Şurasının 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq qiymətləndirmə meyarları nəzər alınır.

İmtahanda qazanılan balların maksimum miqdarı 50-dir. İmtahan yazılı şəkildə aparılır və imtahan biletinə bir qayda olaraq fənn üzrə tədris olunan mövzulara aid 5 sual daxil edilir. Hər sual maksimum 10 bal olmaqla qiymətləndirilir (aşağıda qeyd olunan qiymət meyarına əsasən) ki, bu da toplamda fənn üzrə aralıq qiymətləndirmənin nəticəsinə görə verilən maksimum 50 balı təşkil edir.

Qiymət meyarları aşağıdakılardır:

-10 bal - tələbə keçilmiş materialı dərindən başa düşür, cavabı dəqiq və hərtərəflidir;

-9 bal - tələbə keçilmiş materialı tam başa düşür, cavabı dəqiqdir və mövzunun məzmununu tam açə bilir;

-8 bal - tələbə cavabında ümumi xarakterli bəzi qüsurlara yol verir;

-7 bal - tələbə keçilmiş materialı yaxşı başa düşür, lakin nəzəri cəhətdən bəzi məsələləri əsaslandırə bilmir;

-6 bal - tələbənin cavabı əsasən düzgündür;

-5 bal - tələbənin cavabında çatışmazlıqlar var, mövzunu tam əhatə edə bilmir;

-4 bal - tələbənin cavabı qismən doğrudur, lakin mövzunu izah edərkən bəzi səhvlərə yol verir;

-3 bal - tələbənin mövzudan xəbəri var, lakin fikrini əsaslandırə bilmir;

-1-2 bal - tələbənin mövzudan qismən xəbəri var;

-0 bal - cavab yoxdur.

Tələbənin fənn üzrə aralıq qiymətləndirmə balının (imtahanda topladığı balın) miqdarı 17 dən az olmamalıdır. Əks təqdirdə tələbənin fənn üzrə aralıq qiymətləndirmə balı cari qiymətləndirmə balına (semestr ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladığı bala) əlavə olunmur.

Fənn üzrə cari və aralıq qiymətləndirmənin ümumi nəticəsinə görə tələbənin biliyi yekun olaraq aşağıdakı kimi qiymətləndirilir:

Bal aralığı (göstərilən ballar daxil olmaqla)	Hərflə işarəsi	Sözlə yazılışı
91-100 bal	A	əla
81-90 bal	B	çox yaxşı
71-80 bal	C	yaxşı
61-70 bal	D	kafi
51-60 bal	E	qənaətbəxş
51-baldan aşağı	F	qeyri-kafi

IX Davranış qaydalarının pozulması: Tələbə Universitetin daxili intizam qaydalarını pozduqda onun haqqında əsasnamədə nəzərdə tutulan qaydada tədbir görələcək.

X Təqvim-mövzu planı: 10 saat müəzərə, 10 saat seminar

№	Keçirilən müəzərə və seminar mövzuların məzmunu	Saat		Tarix
		Mühazirə	Seminar	
1.	Mövzu: Numizmatika fənninin məqsəd və vəzifələri, tədqiq hədəfləri. Plan: 1. Numizmatika elminin tarixşünaslığı, yazılı və digər narrativ qaynaqları. Pul və sikkə anlayışları. Əmtəə mübadiləsi. Dəyər nəzəriyyəsi. 2. Sikkənin istehsal üsulları, sikkə materialları. Sikkə zərb tarixi haqqında. Monometallist və bimetalist çəki-sikkə sistemləri. Ədəbiyyat: [2; 4]	2	2	
2.	Mövzu: Qədim yunan və roma pulları. Avropa aparıcı dövlətlərinin pul sistemləri. Rusiya pul-sikkə sistemi. Plan: 1. Dünyanın ilk sikkələri-Lidiyanın elektra pulları. Makedoniyalı İskəndərin pul-sikkə sistemi. Ellinist mədəni mühiti və ellinist periferiyasında sikkə zərbi. 2. Roma Respublikasında əmtəə-pul, çəki, metal sikkə (mis, gümüş, qızıl) sistemləri. 3. Bizans pul sikkə sistemi. Böyük Karlın pul sikkə sistemi. 4. Qərbi Avropa şəhərlərinin (Benedikt, Genuya, Florensiya) qızıl (dukat, genovina, florin) və gümüş (taler) sikkələri. 5. Kiyev knyazlığında sikkə zərbi (X-XI). Rusiya pul dövriyyəsində "sikkəsizlik" dönməsi (XII-XIV); Moskva rublu=200 denqa. Novoqord kopeykası. 1534 -cü il pul islahatı və "Mis üsyanı". I Pyotrun pul sikkə islahatı. Ədəbiyyat: [2; 4; 8; 10; 11]	2	2	
3.	Mövzu: Şərq ölkələrində antik və orta əsrlərdə sikkə və pul işi. Osmanlı numizmatikası. Plan: 1. Klassik türk numizmatikası Osmanlı imperiyasının sikkə sistemində. İmperiyanın tarixin əsas numizmatik dövrlərinin xüsusiyyətləri. Osmanlı hökmdarlarının tuğraları məsələsi. 2. İslam və iudaizm xəzərlərin sikkə sistemində. Xəzərlərin türk olduqlarını sübut edən tamqa işarəsi və türk runi əlifbası sikkələrdə 3. Qafqazda ən qədim sikkələrin - kolxidkaların yaradılması problemi və gürcü xalqının tarixi ilə bağlı bezi müddəaların izahı. Ədəbiyyat: [1; 3; 7; 9]	2	2	
4.	Mövzu: XI-XII Yüzdilliklər Azərbaycanda sikkə zərbi, pul dövriyyəsi. Plan: 1. Şirvanşahlar-Məzyədilər sülalə zərbinin icrası. Şirvan-Arran, Bərdə, Ərməniyyə Cənzə, Əl-Yəzidiyyə, Əl-Bab zərbxanaları. 2. Afşin Məhəmməd b. Əbu-c-Sacınqızıl dinar və gümüş dirhəmləri. 3. Salari dövləti və Şirvanda fəaliyyət göstərən Salari zərbxanaları. 4. Rəvvadilər dövlətində Əbülhücanın sikkə hüququnun həyata keçirilməsi. 5. Məhəmməd b. Şəddadın Cənzə və Bərdə zərbi. 6. Gümüş böhranının mərhələləri. Atabəyləri dövlətlərinin pul-sikkə sistemi.	2	2	

	Ədəbiyyat: [3; 4; 6; 7]			
5	Mövzu: XIII-XVIII əsrlərdə Azərbaycanda sikkə zərbi Plan: 1. Azərbaycanda "işğal" zərbi və pul dövriyyəsi (XIII-XIV yüzilliklər). Fars müzəffərləri. (Şah Şüca), Qıqçaq xanlar (Cani bəy, Verdi bəy, Toxtamış), Teymurilərin (Teymur, Şahrux) 2. Qaraqoyunlu və Ağqoyunlu dövlətlərində sikkə zərbi və əmtəə pul münasibətləri. 3. Səfəvilər dövlətində məskukat işi. I Təhmasibin sikkə islahatları. II İsmayılın pul sikkə tipologiyası. Məhəmməd Xudabəndə 4. I Abbasın pul-sikkə islahatı. I Hüseynin pul-sikkə islahatı. 5. Son Səfəvi şahları sikkə hüququnun bərpası (II Təhmasib, III Abbas). Əfşar imperiyasının pul-sikkə sistemi. Azərbaycan xanlıqlarında sikkə zərbi. Ədəbiyyat: [1; 5; 6; 7]	2	2	

XI Fənn üzrə tələblər, tapşırıqlar:

S/F Numizmatikanı fənnini tədrisi ilə uyğun dövlətlərin pul təsərrüfatı və əmtəə-pul münasibətlərinin çeşidli məsələlərinin (çəki, pul-sikkə sistemlərinin strukturunu, sikkə metallarının qarşılıqlı rasio və paritet münasibətlərini, zərboxanaların fəaliyyətini və s.) araşdırılmasını və yazılı qaynaqlarla müqayisəli şəkildə öyrənilməsi dahada asanlaşır. S/F Numizmatikanı fənnini tədrisi prosesində sikkə dəfinələrinin tərkibi, topoqrafik özəlliklərinin təhlilinin köməyi ilə ölkəmizin daxili və xarici ticarətini, mədəni-siyasi, diplomatik münasibətlərini numizmatik faktlar əsasında təyin etməyi və elektpon formada təqdimatını həyata keçirilməlidir.

XII Fənnin tədrisi üçün nəzərdə tutulan tədris və öyrənmə metodları:

- mühazirə, seminar, praktiki tapşırıqlar
- təqdimat və müzakirə
- debat
- müstəqil iş/araşdırma

XIII Fənn üzrə təlimin nəticələri:

- Numizmatika fənninin mözusunə aid əsas anlayışları tərif edir;
- Dövlətlərin pul təsərrüfatı və əmtəə-pul münasibətləri (çəki, pul-sikkə sistemlərinin strukturunu, sikkə metallarının qarşılıqlı rasio və paritet münasibətlərini zərboxanaların fəaliyyətini və s.) izah edir;
- Sikkələri atribusiyasını bacarır və nəzəri bilikləri elektpon formada praktiki tapşırıqlara tətbiq edir;
- Sikkəçilik tarixindən bəhs edən yazılı qaynaqlarla müxtəlif yanaşmaları müqayisə edərək fərqləndirir;
- Numizmatik tapıntıların o sıradan, sikkə dəfinələrinin tərkibi, topoqrafik özəlliklərinə aid tədqiqatın nəticələrini meyarlar əsasında dəyərləndirir;
- Numizmatik materialların köməyi ilə ölkəmizin daxili və xarici ticarətini, mədəni-siyasi, diplomatik münasibətləri araşdırılaraq bir model layihələndirir.

XIV Tələbələrin fənn haqqında fikrinin öyrənilməsi:

XV Kollektiv sualları:

1. Pul və sikkə anlayışları. Sikkənin istehsal üsulları
2. Sikkə zərb tarixi, zərb texnikası
3. Monometallist və bimetalist çəki-sikkə sistemləri
4. Qızıl, gümüş və misə əsaslanan pul sistemləri
5. Makedoniyalı İskəndərin şərq yürüşü və Əhəməni monarxiyasının çökməsi
6. Roma Respublikasında pul sikkə, islahatları
7. Bizans pul sikkə sistemi
8. Böyük Karlin pul sikkə sistemi

9. Kiyev knyazlığında sikkə zərbi (X-XI)
10. Rusiya pul dövriyyəsində sikkəsizlik dönəmi (XII-XIV)

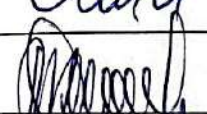
XVI Fənn üzrə imtahan sualları:

1. Pul və sikkə anlayışları. Sikkənin istehsal üsulları
2. Sikkə zərb tarixi, zərb texnikası
3. Monometallist və bimetalist çəki-sikkə sistemləri
4. Qızıl, gümüş və misə əsaslanan pul sistemləri
5. Makedoniyalı İskəndərin şərq yürüşü və Əhəməni monarxiyasının çökməsi
6. Roma Respublikasında pul sikkə, islahatları
7. Bizans pul sikkə sistemi
8. Böyük Karın pul sikkə sistemi
9. Kiyev knyazlığında sikkə zərbi (X-XI)
10. Rusiya pul dövriyyəsində sikkəsizlik dönəmi (XII-XIV)
11. Novoqord kopeykası. 1534 -cü il pul islahatı və Mis üsyanı
12. Azərbaycanda ilkin əmtəə pullar
13. Azərbaycan ellinist mədəniyyəti dairəsində
14. Azərbaycan monetar pul dövriyyəsi və sikkə zərbi
15. Azərbaycanda antik sikkə tapıntıları
16. Azərbaycanda sasani sikkə tapıntıları
17. Sasani-Azərbaycan zərbxanaları
18. Azərbaycanda tapılan sasani və Sasani-Bizans sikkə dəfinələrinin mahiyyəti
19. Ərəb Xilafətində monetar pul dövriyyəsinin özəllikləri
20. Əbdülməlikin pul-sikkə islahatı
21. Ərəb-Azərbaycan zərbxanaları
22. Azərbaycanın feodal dövlətlərinin sikkə zərbi pul dövriyyəsi (Şirvanşahlar, Səlarilər, Şəddadilər, Sacilər, Rəvvadilər)
23. Atabəylər dövlətinin pul-sikkə sistemi
24. Monqol sikkə hüququnun həyata keçirilməsi
25. Elxanilər dövlətinin məskukat işi. Keyxatunun Çao kağız emissiyası
26. Qazan xan Mahmudun pul-sikkə islahatı
27. Azərbaycanda işğal zərbi və pul dövriyyəsi (XIII-XIV yüzilliklər)
28. Qaraqoyunlu və Ağqoyunlu dövlətlərində sikkə zərbi
29. I Təhmasibin sikkə islahatları. II İsmayılın pul-sikkə tipologiyası və Məhəmməd Xudabəndə
30. I Abbasın pul-sikkə islahatı. I Hüseynin pul-sikkə islahatı
31. Son Səfəvi şahları sikkə hüququnun bərpası (II Təhmasib, III Abbas)
32. Əfşar pul-sikkə sistemi
33. Azərbaycan xanlıqlarının adsız gümüş sikkə (abbası şahı) və muxtar mis şəhər zərbi
34. Azərbaycan pul dövriyyəsində işlədilən xarici ölkə (İran, Rusiya Hindistan və s.) sikkələri
35. Azərbaycan Rusiya pul dövriyyəsi sferasında

S/f (Numizmatika) fəninin sillabusu **6003012** "Muzey, arxiv işi, abidələrin qorunması" ixtisasının təhsil proqramı, tədris planı, ARTN 22.06.2009-cu il tarixli 748 nömrəli əmri ilə təsdiq edilmiş fənn proqramı əsasında tərtib edilmişdir.

Sillabus "Tarix və onun tədrisi metodikası" kafedrasında müzakirə edilərək təsdiq edilmişdir (14 may 2026-cı il, protokol № 9).

Kafedra müdiri: dos. K.F. Mahmudov

Mühazirə müəllimi: dos. M.V. Cəfərov

Seminar müəllimi: m.A.Q. İsmayılov